

Ковач М.Й.

РОЛЬ І МІСЦЕ ІНТЕРНЕТ-ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Досліджено процеси інтернетизації населення в Україні та за кордоном, а також рівень ділової активності в рамках Інтернет-економіки. Визначено організаційну структуру нової економіки. Розкрито конфігурацію економічної діяльності засобами Інтернет-технологій. Проаналізовано фактори впливу на розвиток Інтернет-економіки. Визначено реальний стан, тенденції і фактори, які впливають на посилення ролі мережі Інтернет при формуванні інноваційної моделі розвитку економіки. Запропоновано напрями використання Інтернет-технологій для забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: нова економіка, інтернет-економіка, інтернет-технології, інтернет-бізнес, інтернет-комерція, інтернетизація населення, інформаційне суспільство.

Постановка проблеми. Використання новітніх та інформаційних технологій у всіх сферах суспільства є важливим фактором підвищення ефективності суспільного виробництва. Розвиток інформаційних технологій значно впливає як на світову економіку, так і на національні економіки. Ефективність економічної діяльності у сучасній економіці прямо залежить від інтенсивності перетворення інформації, а кульмінацією розвитку інформаційно-комунікаційних технологій став Інтернет та Інтернет-економіка (e-economy).

Інтернет-економіка – це розвиток свого бізнесу в інтернеті: відкриття сайту і віртуальних магазинів, використання електронної реклами та маркетингу, електронного документообігу [17]. Іншими словами інтернет-економіка – це застосування сучасних інформаційних технологій у бізнесі, підприємстві.

Створення всесвітньої інформаційної мережі, яка за лічені секунди з'єднує людей, що знаходяться на значних відстанях один від одного, стирає усілякі кордони, національні та релігійні відмінності і є передумовою виникнення нової соціальної спільноти у сучасній суспільній системі. При цьому виникають нові Інтернет-економічні відносини й інститути, що ґрунтуються на потенційно необмежених інформаційних ресурсах. Вони часто вступають у протиріччя з відносинами та інститутами традиційних економічних систем, які базуються на обмежених природних, трудових та інвестиційних ресурсах. І, як наслідок, набувають змін класичні економічні закони, як то: зростання потреб, попиту і пропозиції, спадної віддачі. Виникають нові економічні закони, які необхідно обґрунтувати, а також новий понятійний, науковий та категоріальний апарат. Вищенаведене і обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми і актуальність розвитку Інтернет-економіки в останні роки дедалі частіше висвітлюються як економістами, так і фахівцями

комп'ютерних наук, філософами, математиками та ін. Здебільшого вони висвітлюють складні економічні проблеми, які ще недостатньо досліджені в науці.

У працях вчених: Г.В. Альохіної[1], К.К. Вальтуха[2], В.М. Геєць[3], А.К. Голубєва [4], М. Кастельса[6], О.А. Ковалю [4], О.Ю. Красильникова, О.В. Красильникової [7], Т.В. Максіянової [8], І.А. Стрелець [9], А.В. Ткачової [10] та інших розглядається широкий спектр економічних явищ і проблем, які виникають у процесі розвитку глобальної мережі Інтернет.

Теорії переходу до нового типу економіки, у якій значне місце виділяється цифровій економіці, мережевій економіці, віртуальній економіці, реінжинірингу бізнес-процесів, були напрацьовані Дж. Аліком, Р. Аткинсоном, Ст. Герценбергом, К. Омае [14], М. Поратом, М. Рубіним [15], Дон Тапскотом [16] та іншими.

Усі наукові дослідження та розробки мають значне теоретичне та практичне значення, однак ще недостатньо уваги приділено місцю і ролі інтернет-економіки у загальній економічній системі розвитку господарсько-економічних відносин суб'єктів господарювання у зростаючій лавині інформатизації суспільства та ризикам, які виникають при цьому.

Окремі дослідження проведені у перехідний до постіндустріального суспільства період та присвячені питанням ролі інформації для досягнення високих темпів і результатів економічного розвитку. Однак, дедалі актуальнішою стає необхідність проведення модернізації економіки країни на основі формування єдиної інформаційної мережевої системи та безперервного використання новацій у цій сфері.

Мета статті. Дослідження ролі інформатизації економіки України, її особливостей, тенденцій розвитку та впливу на економічне зростання. Визначення основних факторів впливу на розвиток Інтернет-економіки.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку суспільства, новітніх технологій, індустрії інформаційних технологій характеризується масштабним проривом у сфері глобалізації та інформатизації економіки. Відбувається злиття

© Ковач Марія Йосипівна, к.е.н., доц. каф. фінансів Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, м. Ужгород, e-mail kov01@ukr.net

ринків, інтенсифікація інвестиційного, господарського, зовнішньоекономічного, інформаційного обміну між окремими державами та регіонами. Диверсифікація комп'ютерних, інформаційних технологій привела до появи глобальних комп'ютерних мереж, найкрупнішими серед яких є Internet, FidoNet та ін. За даними Міжнародного союзу електров'язку (МСЕ), у 2015 р. користувачів мережі Internet нараховувалося близько 3,2 млрд осіб (у 2000 р. – близько 400 млн осіб), показник проникнення інтернетизації населення становить при цьому 43 %. За даними

Internetworldstats.com, першість у світі за кількістю користувачів Інтернету займають Китай (668 млн осіб), Індія (355 млн), США (277 млн), Японія (110 млн), Бразилія (110 млн), Росія (87,5 млн), ФРН (72 млн), Індонезія (71 млн), Нігерія (70 млн.), Мексика (59 млн) [13]. В Україні загальна он-лайн аудиторія з усіх пристроїв станом на січень 2016 р. складала 20,2 млн користувачів, показник проникнення інтернетизації населення становить при цьому 58 %. У країнах Європейського Союзу цей показник становить 75%, а в країнах Північної і Південної Америки – 66% [11].

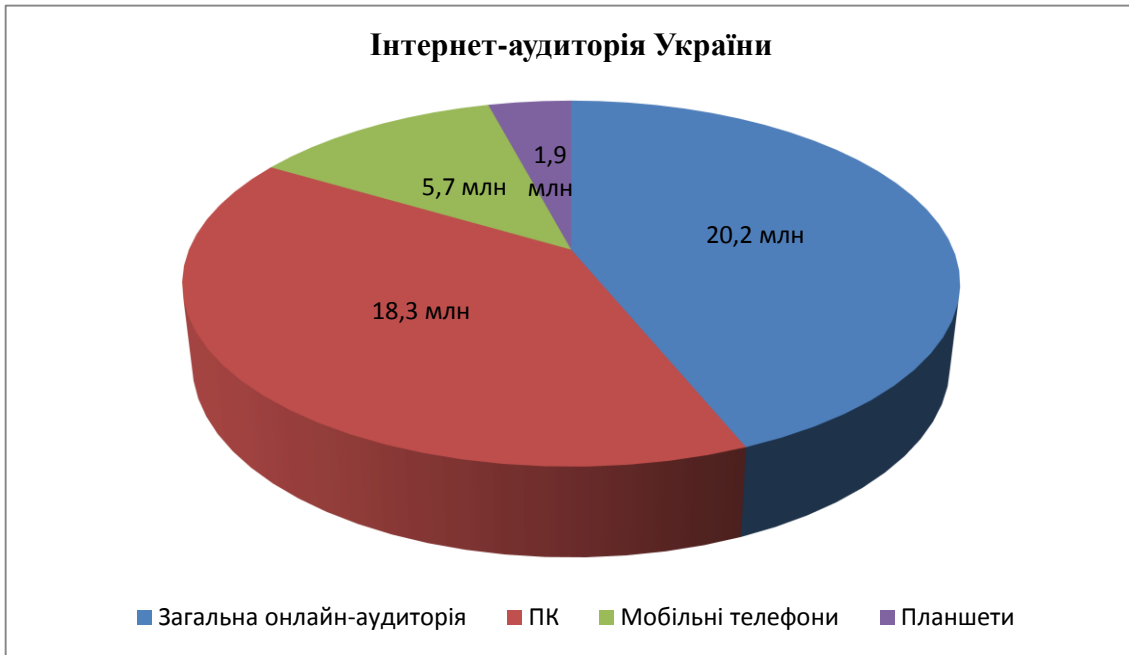

Рис. 1. Інтернет-аудиторія України у січні 2016 р.

Джерело: розроблено автором за даними [11]

Проникнення інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ) через Інтернет стає невід'ємною частиною інноваційної економіки. Існує пряма залежність динаміки економічного зростання і появи нових секторів від швидкості розвитку пропускну здатності мереж. При цьому прямий ефект дають інвестиції у технології та інфраструктуру, непрямий – інноваційний розвиток компаній.

Сучасна міжнародна економіка характеризується скороченням кількості зайнятих у секторах класичної економіки трудових ресурсів з переходом їх у сферу інформаційних технологій. Економікою нового часу стала цифрова економіка. Нова економіка викристалізовується на підґрунті трансформації класичної індустріальної економіки шляхом проникнення сучасних інформаційних технологій, зокрема Інтернету, до всіх сфер і галузей економіки. Основою розвитку нової економіки є знання та інформація, позаяк значну частину доданої вартості створюватиме людський інтелект. М. Кастельс вважає, що в сучасному світі спостерігається перехід до нового типу суспільства,

відмінного від того, що існувало раніше, основною рисою якого є мережева логіка його структури. На його думку, мережі, як і інформація, набувають домінуючого становища [6, с. 495]. Мережеве суспільство – це суспільство, соціальна структура якого переважно заснована на мережах, що активізуються новітніми інформаційними технологіями [15].

Зростання конкурентоспроможності товарів, виробництв залежатиме від інновацій, зростання економіки – від продуктивності праці та впровадження новітніх інформаційних технологій, однак це може призвести до зростання інфляції. Зростання інфляції часто пов'язане зі скороченням робочих місць, а за умови впровадження новітніх технологій, як правило, відбувається їх скорочення. У той же час з'являється потреба у фахівцях галузі кіберпростору із знаннями роботи в галузі інформаційних технологій, штучного інтелекту, комп'ютерної та програмної інженерії.

Основною організаційною структурою нової економіки є мережева, електронна та Інтернет-економіка, яка поступово змінює традиційну

індустріальну ієрархію, у результаті чого виникає нова мережева креативна інтелігенція, що у своїй роботі використовує знання та обмін інформацією. Інтернет привносить нову парадигму в конфігурацію економічної діяльності, яка характеризується такими рисами:

1) з огляду на зовнішні та побічні ефекти в межах використання у різних економічних сферах економічний вплив Інтернету є важливішим, ніж безпосередній внесок до валового внутрішнього продукту (ВВП) виробничого сектору;

2) важливим зовнішнім ефектом є нова модель організації виробництва і споживання, зокрема ресурсозберігаючі операції, прискорення зв'язків між господарськими суб'єктами, відкриття нових логістичних можливостей та ін.;

3) зростаючі темпи розвитку інноваційної діяльності в сфері ІКТ знижують затрати на доступ до Інтернет-ресурсів;

4) засобами Інтернет-технологій здійснюються новітні послуги: електронна торгівля, електронне фінансування, електронні транзакції, електронне управління (менеджмент) та ін., що сприяє підвищенню розвитку економіки;

5) створюються нові освітні та професійні програми з метою підготовки відповідних фахівців;

6) створюються нові моделі обміну інформацією, знаннями, науковими дослідженнями та ін.

Однак, слід зазначити, що масове впровадження інформативно-комунікаційних технологій у сферу господарсько-економічної діяльності ще не привело до зростання продуктивності праці і норми прибутку в традиційних секторах економіки; не змінилися і промислові технології, змінилися тільки схеми управління та технології збуту.

Поява Інтернету була причиною виникнення нових форм електронного бізнесу та електронної комерції – Інтернет-бізнесу та Інтернет-комерції. З'являється системно організована багаторівнева структура, яка ґрунтується на взаємодіючих економічних суб'єктів засобами Інтернету.

Інтернет-економіка включає в себе основні складові: Інтернет-бізнес, Інтернет-комерцію, Інтернет-проект та веб-сайт Інтернет-компанії.

Основними факторами, які впливають на інтернет-економіку є:

- активність Інтернет-користувачів;
- діяльність державних органів у сфері розробки нормативно-правових актів у галузі Інтернет-економіки;
- рівень розвитку малих і середніх підприємств у галузі ІКТ-технологій;
- розвиток Інтернет-інфраструктури.

Існують і інші непрямі фактори, що впливають на розвиток Інтернет-економіки:

- платоспроможність населення;
- комп'ютерна грамотність населення;
- природні умови;
- інновації у галузі ІКТ.

Рівень ділової активності в рамках Інтернет-економіки, а також ступінь її впливу на традиційну економіку залежать від чисельності Інтернет-користувачів. Так, згідно з даними Інтернет Асоціації України [5] обсяг ринку медійної Інтернет-реклами України за 2015 рік становив 1 млрд 288 млн грн, що на 27 % вище показників 2014 року в гривневому обчисленні. Частка прямих продажів у 2015 році становила 40,95%. Частки сегментів медійної Інтернет-реклами розподілилися так:

- банерна реклама – 42,3%;
- in-stream video (реклама в відеоплеєрі pre-roll, mid-roll, post-roll, pause-roll, overlay-реклама, picture-in-pause) – 31,6%;
- in-page video (content-roll) – 8,4%;
- інші нестандартні рішення (спливаючі вікна pop-up і pop-under, формати catfish і screenglide, синхронні банери, фронтлайн, повноекранна реклама, звукова реклама в цифровому аудіопотоці, інші подібні прояви) – 9,7%;
- спонсорство – 8,0%.

Залучення більшої кількості клієнтів, підвищення довіри користувачів приваблюють Інтернет-магазини України і до банківського сервісу онлайн-кредитування. Так, близько 2,1 млн українців здійснюють покупки через мережу Інтернет. За даними соціологічних опитувань 60% респондентів готові здійснювати покупки в кредит [12].

Підприємства, які активно використовують Інтернет, більш успішно розвивають свій бізнес, досягають високого рівня рентабельності, забезпечують вищі темпи зростання заробітної плати працівників, ніж ті підприємства, які не повною мірою використовують Інтернет-можливості. Інтенсивність використання Інтернет-можливостей в економіці приводить і до зростання ВВП. Однак, українські підприємства використовують Інтернет-технології для того, щоб заявити про себе, створюючи при цьому сайти підприємств, он-лайн реклами розміщують близько 34% підприємств, просуванням компанії через мережі займається близько 22%, здійснюють закупівлі через Інтернет близько 32 %, а продають – лише 12 % підприємств.

Ще недостатньо ефективно використовуються Інтернет-технології для організації спільних проектів, співпраці між підприємствами.

Зростання обсягів Інтернет-економіки приводить до збільшення її питомої ваги в структурі ВВП.

Мережа Інтернет охоплює не тільки різні аспекти життя суспільства, але і впливає на розвиток економіки та управління. Основними напрямками розвитку Інтернет-економіки можуть бути:

- здійснення різних транзакцій (торговельних та фінансових операцій);
- створення бізнес-порталів для розміщення замовлень і пропозицій;
- пошук постачальників через мережу Інтернет;

- продаж продукції через Інтернет;
- купівля продукції та сировини через Інтернет;
- пошук персоналу через мережу Інтернет;
- розміщення інформації в Інтернет-довідниках;
- створення власного сайту;
- он-лайн-реклама;

- запровадження системи Інтернет-банкінгу для роботи з активами у режимі он-лайн;
- створення платіжних механізмів для підтримки торгівлі товарами та послугами;
- створення нових форм та інституцій кредитування, інвестування та страхування.

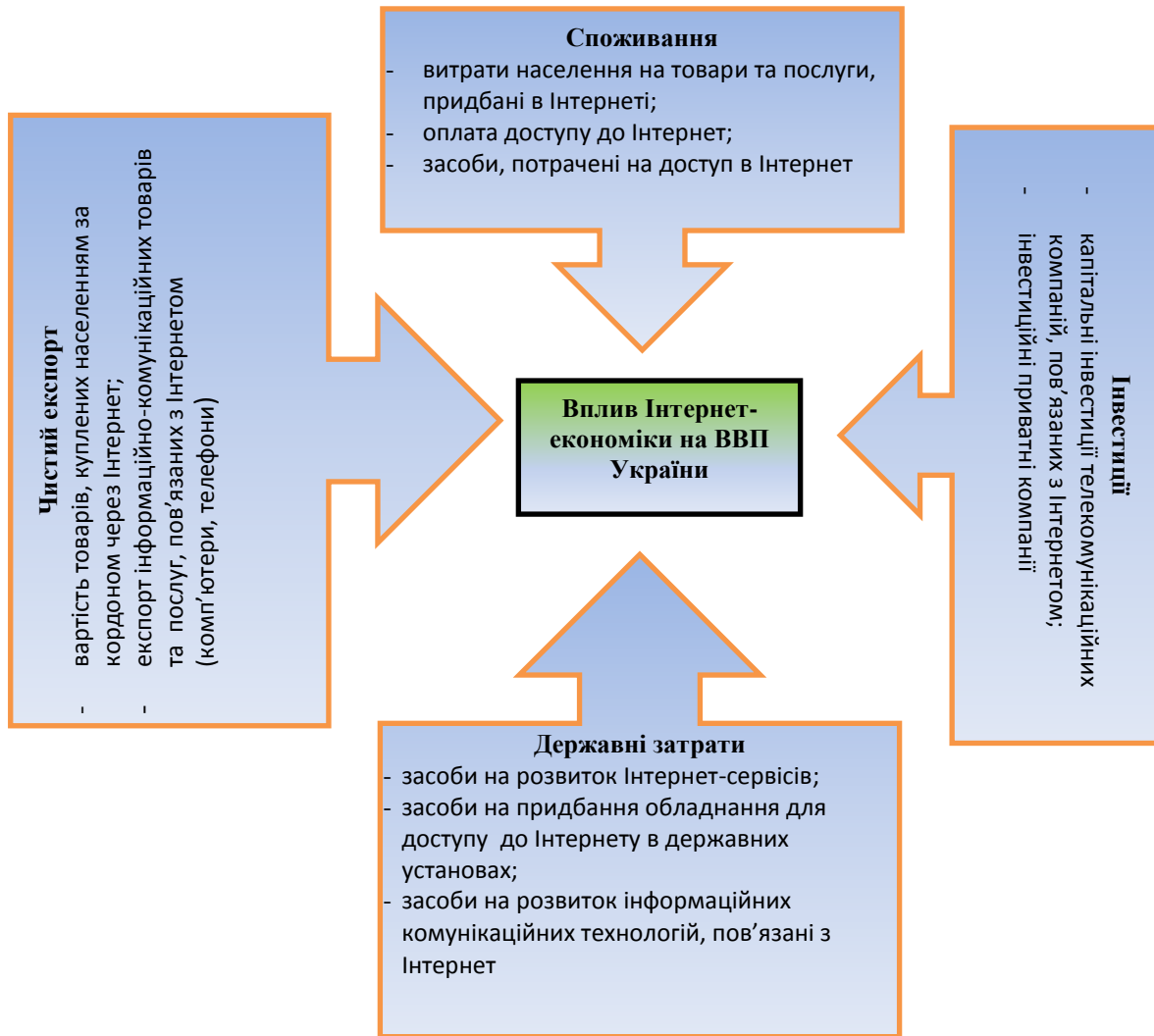

Рис. 2. Вплив Інтернет-економіки на ВВП України
Джерело [8]

Висновки і пропозиції. Склалася сприятлива ситуація, що спонукає до диверсифікації економіки на основі впровадження передових інформаційних технологій. Зростання аудиторії Інтернет-користувачів є стійкою тенденцією в Україні, однак результативність інформаційних економічних комунікацій в Інтернеті досягається на основі впровадження новітніх підходів. Використання інформаційних мереж може стати рушійною силою економічного розвитку, що значно підвищить конкурентоздатність та ефективність підприємств. В Інтернет-економіці формуються сектори підприємництва, які можуть існувати тільки в інформаційному середовищі, при цьому відбувається зменшення чисельності посередників.

Від впровадження сучасних інформаційних та Інтернет-технологій залежить не тільки технологічний стан економіки, а й формування новітнього інтелектуального соціуму, який зможе підвищити конкурентоздатність економіки країни, підвищити її роль у міжнародному поділі праці. Тому перехід до економіки нового типу можливий шляхом: стимулювання розвитку інформаційно-комунікативних технологій, забезпечення зростання інвестицій в інформаційне середовище економіки, створення сприятливого відкритого середовища для розвитку прозорого бізнесу, підприємництва, торгівлі, надання послуг.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алехина Г.В. Основы Интернет-экономики и электронного бизнеса / Г.В. Алехина. – Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права. – М. – 2004. – 99 с.
2. Вальтух К.К. Информационная теория стоимости и законы неравновесной экономики. / К.К. Вальтух – М.: Янус-К, 2001. – С. 70.
3. Геєць В.М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів: монографія. У 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В.М.Геєця, А.А.Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 389 с.
4. Голубев А.К. Развитие Интернет-экономики та электронного бізнесу в Україні /А.К. Голубев, О.А. Коваль // Економічні науки / Маркетинг та менеджмент [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.nauka.kushnir.mk.ua/?p=5238>
5. Інтернет Асоціація України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.inau.org.ua/>
6. Кастельс М. Становление общества сетевых структур / Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999. – С. 494 – 505.
7. Красильников О.Ю. Теоретические основы Интернет-экономики: монография. О.Ю. Красильников, Е.В. Красильникова. – Саратов: Изд. Научная книга, 2007. – 111 с.
8. Максисянова Т.В. Влияние Интернет-экономики на ВВП / Т.В. Максисянова. – Ун-т им. В.И. Вернадского №2 (40). – 2012. – С. 177 – 187.
9. Стрелец И.А. Новая экономика и информационные технологии / И.А. Стрелец. – М.: Изд. Экзамен, 2003. – С. 26.
10. Ткачова А.В. Специфіка і тенденції розвитку інформаційного сектора економіки України /А.В. Ткачова // Ефективна економіка, 2013. – № 10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z...>
11. Gemius – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <p://www.gemius.com.ua /.../internet-auditorija-ukrainy-ijul-2015-goda.html>
12. E-Commerce [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.e-commerce.com.ua/>
13. Internetworldstats.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www. Internetworldstats.com>
14. Ohmae K.: The Invisible Continent – Four Strategic Imperatives of New Economy. Harper Business. New York 1999
15. Porat M., Rubin M. The Information Economy: Development and Measurement. – Wash., 1977. – 130 p.
16. Tapscott D.: Digitální ekonomika. Computer Press. Praha 1999
17. Wikipedia – The Free Encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http://www. uk.wikipedia.org/..](http://www. uk.wikipedia.org/)

REFERENCES

1. Alehina G.V. Osnovyi Internet-ekonomiki i elektronnoho biznesa / Alehina G.V. – Moskovskiy mezhdunarodnyiy institut ekonometriki, informatiki, finansov i prava. – М. – 2004. – 99 s.
2. Valtuh K.K. Informatsionnaya teoriya stoimosti i zakonyi neravnovesnoy ekonomiki. / Valtuh K.K. – М.: Yanus-K, 2001. – S. 70.
3. Heyets' V.M. Prioryety natsional'noho ekonomichnoho rozvytku v konteksti hlobalizatsiynykh vyklykiv: monografiya. U 2 ch. – Ch. 1 / Za red. V.M. Heytsya, A.A. Mazaraki. – К. : Kyviv. nats. torh.-ekon. un-t, 2008. – 389 s.
4. Holubyev A.K., Koval' O.A. Rozvytok Internet-ekonomiky ta elektronnoho biznesu v Ukrayini // Ekonomichni nauky / 6. Marketynh ta menedzhment [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://www.nauka.kushnir.mk.ua/?p=5238>
5. Internet Asotsiatsiya Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://www.inau.org.ua/>
6. Kastels M. Stanovlenie obschestva setevyih struktur / Novaya postindustrialnaya volna na Zapade. Antologiya / Pod red. V.L. Inozemtseva. М.: «Academia», 1999. – S. 494-505.
7. Krasilnikov O.Yu., Krasilnikova E.V. Teoreticheskie osnovyi Internet-ekonomiki. Monografiya. – Saratov: Izd-vo «Nauchnaya kniga», 2007. – 111 s.
8. Maksyanova T.V. Vliyanie Internet-ekonomiki na VVP / Maksyanova T.V. – Un-t im. V.I. Vernadskogo #2 (40). – 2012. – S. 177-187.
9. Strelets I.A. Novaya ekonomika i informatsionnye tehnologii / Strelets I.A. – М.: Izd-vo «Ekzamen», 2003. – S. 26.
10. Tkachova A.V. Spetsyfyka i tendentsiyi rozvytku informatsiynoho sektora ekonomiky Ukrayiny / Efektyvna ekonomika, 2013. – # 10. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z...>
11. Gemius – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://www.gemius.com. ua/.../internet-auditorija-ukrainy-ijul-2015-goda.html>
12. E-Commerce [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://www.e-commerce.com.ua/>
13. Internetworldstats.com – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://www. Internetworldstats.com>
14. Ohmae K.: The Invisible Continent – Four Strategic Imperatives of New Economy. Harper Business. New York 1999
15. Porat M., Rubin M. The Information Economy: Development and Measurement. – Wash., 1977. – 130 p.
16. Tapscott D.: Digitální ekonomika. Computer Press. Praha 1999
17. Wikipedia – The Free Encyclopedia [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu [http://www. uk.wikipedia.org/..](http://www. uk.wikipedia.org/)